

02 March, 2005

ترمیم زخم تاریخی در موستار

The Healing of historic wounds in Mostar

نویسنده: احمد هاشمی - ۲۰/۴/۱۳۹۱

<http://www.sharghnewspaper.com/830507/europe.htm#s90678>

روزنامه شرق- چهارشنبه ۷ مرداد ۱۳۸۳

دیوارها، سمبل فرهنگی و سیاسی قرن گذشته بود. در پایان قرن بیستم دیوارهایی که کشورها را از هم جدا نگه می داشت و شهرها را به دو نیم می کرد فرو ریختند. البته اسرائیل در این زمینه یک استثناست و به رغم مخالفت شدید جامعه جهانی _ که در رای گیری اخیر مجمع عمومی سازمان ملل هم شاهد گوشه ای از این مخالفت بودیم _ به ساخت دیوار حائل بین اسرائیل و فلسطینیان ادامه می دهد. اگر این دیوارها فرو ریخته سمبل سیاسی و فرهنگی قرن بیست و یک هستند سمبل اقتصادی این قرن هم «پل ها» هستند. قرن ۲۱ در عصر ارتباطات فاصله ها را برداشته و دوردست ها را به نزدیکی تبدیل کرده است.

کشورها نیز برای اینکه جایگاه درخوری در عرصه بین المللی داشته باشند مجبور به گذار از ساختار خودخواهانه سرزمین محور و قوم گرا به ساختاری فرهنگ محور و هنرگرا هستند. دیگر در جهان امروز حفظ و تحمل یک ساختار چند فرهنگی مورد بحث واقع نمی شود بلکه همزمان بحث از بسط و گسترش آن نیز هست. مانند سیاست های تکثرگرایانه

ای که کشورهای چندقومی و مهاجرپذیر از قبیل کانادا، آمریکا و سوئیس در پیش گرفته اند. کشور بوسنی و هرزگوین که از یادگاران امپراتوری قدرتمند عثمانی است یکی از سرزمین های چند فرهنگی بالکان محسوب می شود.

بوسنیایی ها مذهب بوگومیل داشتند که عمیقاً با دو مذهب ارتدوکس و کاتولیک در منطقه تفاوت داشت. آنها در مدت کوتاهی پس از حاکمیت عثمانی اسلام را پذیرا شدند و بدین سبب هیچ گاه نیروهای عثمانی را به عنوان خارجی و مهاجم به حساب نیاوردند.

بارزترین نماد اسلام در منطقه بالکان دو پل بوده است. نخستین آن پل درینا در شهر ویشگراد بود. ایوو آندریچ (Ivo Andrich) در رمان «پل درینا» در مورد نقش این پل در برقراری یک رابطه چند فرهنگی در دوره عثمانی در منطقه بالکان که موزائیکی از اقوام و فرهنگ هاست توضیح داده است و با این کار موفق به کسب جایزه نوبل شده است. دومین پل قدیمی بالکان در عصر سلیمان قانونی ساخته شد. این پل که همان پل موستار است با طرح معمار سنیان، معمار برجسته که اکثر بناهای باشکوه عثمانی با طرح و ابتکار وی به اجرا درآمده است ساخته شد. این پل که در جنگ داخلی بوسنی تخریب شد مطابق با بنای اصلی خود بازسازی شد.

بازسازی به همان شکل اصلی این پل دارای پیامی مهم برای جهانیان است. این پل منحصر به فرد دو سوی شهر را در دو طرف رود نارنتا (Narenta) به هم مرتبط نمی سازد بلکه همچنین فرهنگ های گوناگون را به هم پیوند داده، ویژگی جداکننده بودن مرزها را زایل و سمبل همزیستی جهانیان با یکدیگر است. لازمه ایجاد پل های فرهنگی و اقتصادی در میان کشورها، شهرها و جوامع همزیستی فرهنگ ها، قومیت ها و نژادها و همچنین ادیان مختلف با یکدیگر است. در کشورهایی که فرهنگ ها با دیوارهای تنگ نظرانه قوم گرایانه از یکدیگر جدا شده اند حیات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی آنها نیز محکوم به خمودگی و شکست است و تخریب پل موستار و جنگ صرب ها، کروات ها و مسلمانان بوسنی با یکدیگر تأییدکننده این مهم است.

این پل توسط گلوله توپ یک ژنرال نژادپرست کروات در جنگ بوسنی تخریب شد. توجیه او این بود که مردمان این سوی رود، یعنی کروات های موستار کاتولیک بوده و به دنیای غرب تعلق دارند و مردم آن سوی پل که صرب های ارتدوکس و مسلمانان در آن ساکن هستند متعلق به تمدن های شرقی و پست بوده و در نتیجه ارتباط بین مردم دو سوی رود که توسط این پل انجام می گرفت باید از بین برد. بازسازی این پل با هزینه ۲۰ میلیون دلار و با جمع آوری و خارج کردن سنگ های تراشیده شده در عصر عثمانی که پس از تخریب پل به داخل رودخانه افتاده بودند انجام گرفت و در مراسم بازگشایی آن چند ده تن از سران کشورهای بالکان و مقاماتی از اتحادیه اروپایی و دیگر کشورها حضور داشتند.

منطقه بالکان و به ویژه کشور بوسنی و هرزگوین زمانی کانون واگرایی و تنش های قومی، نژادی و مذهبی در اروپا بود و حتی جرقه جنگ جهانی اول در این منطقه زده شد. ولی اکنون تنفر از دیگران (Xenophobia) و ملیت گرایی افراطی (Chauvinism) جای خود را به دوستی و همگرایی داده است و ملل جدا شده و کشورهای تجزیه شده بالکان باز هم در چارچوب به مراتب گسترده تری به نام اتحادیه اروپا گردهم می آیند تا همزیستی مسالمت آمیز را تجربه کنند.